

Barne- og familiedepartementet
Sendt elektronisk til: Arja Vara Skogholt, Arja-
Vara.Skogholt@bfd.dep.no og postmottak@bfd.dep.no

Vår dato:

06.07.2020

Høringssvar Rammevilkår for private tjenesteytere i barnevernet

NHO Service og Handel takker for muligheten til å komme med innspill til Barne- og familiedepartementets høringsnotat Rammevilkår for private tjenesteytere i barnevernet.

NHO Service og Handel organiserer svært mange av aktørene innenfor privat barnevern der samtlige er organisert som as. Abelia, som er en annen landsforening i NHO, organiserer 3 private ideelle aktører innenfor privat barnevern.

Våre medlemmer består av 25 virksomheter med 412 underavdelinger som har 3 414 ansatte hvorav:

- 53 prosent av de ansatte har høyere utdanning over fire år. Ytterligere 36 prosent har utdanning inntil fire år. 75 prosent har utdanning innen sosialfag (barnevernspedagog, sosionom m.m.).
- Et flertall av de ansatte er over 35 år, (40 prosent mellom 35 og 44 år og 32 prosent mellom 45 og 54 år).
- 64 prosent av de ansatte er kvinner.
- De ansatte har lang erfaring fra barnevernssektoren; 45 prosent har mer enn 16 års erfaring og ytterligere 50 prosent mellom 5 og 15 års erfaring.

Struktur høringssvar

I første del ønsker vi å adressere enkelte generelle innspill og vil deretter fokusere på de enkelte kapitlene. Vi understreker der vi er særlig enige, men vil i all hovedsak kommentere der vi har ytterligere kommentarer til det som framkommer i høringsnotatet.

1. Generelle innspill

Det er 3 punkter som vi mener skal styre ethvert tiltak og innretning i barnevernet:

1. Barnets beste
2. Forsvarlighetskravet
3. Overholdelse av gjeldende lover og forskrifter

Dette bør være ikke bare selve rammen, men også styrende for målsetningene for enhver driver og/eller eier uavhengig av eierform.

Vi ønsker også å understreke at det er vår klare mening at det er det offentlige barnevernet som fatter vedtak og har den endelige myndigheten.

Dette danner bakteppet for vårt høringssvar.

1.1. Særlig om priser – sammenligninger

Det er naturlig at det ønskelig og hensiktsmessig å sammenligne priser mellom de offentlige og private tiltakene. Det kan gi oss viktig informasjon. Men, for at sammenligningen skal tjene sitt formål må tallene være sammenlignbare samt innebære en forståelse for innholdet i tallene. Vi ønsker derfor å påpeke at det bør sikres at prisene inneholder de samme faktorer slik at sammenligningen er reell. Dersom så ikke er tilfelle vil en sammenligning kun øke feil kunnskap og resultere i avgjørelser fattet på feil kunnskapsgrunnlag. Vi ber derfor departementet sikre sammenlignbare tall:

- Er de samme utgiftene inkludert i tallene? Eksempel: drift, eiendom, administrasjon, opplæring, rekruttering, samme type bemanning, kompensasjon til fosterforeldre i påvente av avklaring plassering? mm

Vi ønsker også å påpeke at plasseringer innenfor de forskjellige måldifferensiering på institusjon eller type fosterhjem krever svært forskjellige type bemanning og bistand. Det er for eksempel store forskjeller når det gjelder bemanning på "atferd høy" enn "rus". I det første tilfellet er det oftere behov for 2 til 1.

Det er også viktig å notere seg at det offentlige betaler kun pr døgn barnet er plassert.

1.2. Særlig om høringsnotatets utforming

Vi oppfatter høringsnotatet noe variabelt med tanke på nøytralitet i diskusjonen privat – ikke privat og ideell – kommersiell. Høringsnotatet tenderer mot et politisk innspill i noen avsnitt

hvilket vi oppfatter som uheldig i den utfordrende oppgaven med å videreutvikle barnevernets tjenester til utsatte barn. Et høringsnotat skal fremstå nøytralt og balansert ved kunnskap – og faktabaserte argumenter. Hovedanliggende til norsk barnevern er barns rett til god omsorg og vern. Dette fordrer et barnevern hvor barns beste trumfer underliggende prinsipper og politikk. Barnevernet bør preges av faglige vurderinger i både sin struktur og utførelse.

2. Rammer og forutsetninger

Departementets ønske om å få etablert rammevilkår som i størst mulig grad sikrer at private tjenesteytere brukes slik at de støtter opp om målene om et godt og effektivt barnevern og at målet er bedre kvalitet eller kvalitet til en lavere kostnad ved å bruke private, mener vi også er formålstjenlig. Samtidig stilles det spørsmålstegn ved hvordan man skal oppnå dette, når man ønsker å bygge ned de «kommersielles» muligheter til å levere tjenester i fremtiden. Vi mener at det Norske barnevernet er avhengig av en velferd miks av tjenester og at begrensninger av kommersielles muligheter til å levere tjenester vil føre til økte kostnader, dårligere kvalitet og et mindre effektivt barnevern. Noe som igjen ikke vil være til barnets beste.

Det argumenteres for at det er et økt risikobilde for at forsvarlighetskravet ikke oppfylles ved bruk av private aktører. Dette knyttes til at det er vanskelig å få innsikt i den private aktørens utføring av tiltak og tjenester. Risikoen ved at det ikke leveres forsvarlig tjenester vil kunne være til stede uavhengig av om den utføres av stat, kommune eller private. Fordelen ved at tjenester leveres av private, er det vil være både interne og eksterne som har innsyn i leveransen. Dette er noe som gir gode vilkår for kvalitetsutvikling og en utvidet kontroll av forsvarlighetskravet.

Det henvises til at det kan være en økt risiko for at barnevernsrettslige prinsipper ikke oppfylles ved bruk av private, noe som begrunnes blant annet med bedriftsøkonomiske hensyn. Det påpekes fra vår side at det er det kommunale barnevernet og fylkesnemnda som fatter vedtak og Bufetat som har bistandsplikt der dette gjør seg gjeldende. Private skal levere tjenester i henhold til de bestemmelser og rammer som foreligger i den enkelte bestilling. Med andre ord er det vanskelig å forstå hvordan argumentet om bedriftsøkonomiske hensyn gjør seg gjeldende eller skal forstås i sammenheng med barnevernrettslige prinsipper. Dette faller og på sin urimelighet da det utføres kontroller, tilsyn og settes krav til forsvarlighet, faglighet, lønns- og arbeidsvilkår og marginer. Dessuten vet vi at marginene innenfor privat barnevern er såpass lave at det er lite attraktivt for de som hadde hatt gevinst som eneste målsetning.

Vi ønsker å påpeke at det gjennom samtlige tilsyn og kontroller samt grundige anbudsprosesser ved både Bufdir, Helsetilsynet og Fylkesmennene er all mulighet til god transparens hos samtlige leverandører. Det er de offentlige myndigheter selv som definerer kontroll – og tilsynspunkter, som også er tidligere foreslått, bør gjennomføres ved de statlige tiltakene.

Vi ønsker også å påpeke at det vil være feilaktig å tro at å begrense en vesentlig andel av tjenestetilbydere vil automatisk innebære bedre kontroll. Vi har også i offentlige tiltak hatt flere brudd som i noen tilfeller har ført til stengning og erstatningssaker.

Barnevernet bør ha transparens og eksternt kontroll/tilsyn i alle sine tiltak uansett hvem som er drivere.

2.1. Særlig om Frivillig registrering av private leverandører.

Vi er positive til en slik registrering. Vi ser for oss at den kan inneholde elementer som ISO-sertifisering, miljøfyrtårn-sertifisering, beskrivelse av opplæringsprogram til fosterforeldre, generell beskrivelse av konsulentenes kompetanse/utdanning. Informasjon om særskilt kompetanse hos leverandør som f.eks. SSA. Vi tenker det blir vanskelig å legge inn informasjon om pris siden dette avhenger av mange variabler som f.eks. godtgjøring til fosterforeldre, utgiftsgodtgjøring, behov for oppfølging og veiledning osv.

2.2. Særlig om ideelle og kommersielle aktører (ref. punkt. 2.5 i høringsnotatet)

Vi vil anmode departementet om å avvende Velferdstjenesteutvalgets rapporter før man konkluderer for bombastisk og ensidig om den enkelte driftsform. Vi noterer at høringsnotatet erkjenner at *""kommersielle"" også omfatter virksomheter som i sitt arbeide er "ideelle". Leverandørene kan velge å organisere seg som selskap fordi det er enklere enn en stiftelse, men ha sosiale formål på lik linje med en ideell aktør"*.

Vi ønsker også å understreke at våre medlemmer i all hovedsak reinvesterer eventuelle marginer inn i selskapet igjen. Menon Economics ([link referanse](#)) utførte i 2018 en undersøkelse blant 2 200 virksomheter innenfor helse og velferd. Den viser at det i perioden 2010 til 2017 ikke ble utbetalt utbytte i de 4 største konsernene. Marginene lå i snitt på 6% og på institusjon er det nærmere 0% (siste tall basert på egen kartlegging hos medlemmene).

Vi reagerer på følgende uttalelse framsatt som påstand: *"Andre kostnadskutt kan være mer problematiske, for eksempel hvis det kuttes i ansattes erfaring, kompetanse og ansettelsesforhold, bygningsstandard, eller selve tjenesten. Ideelle har mindre sterke insentiver til å spare på utgiftene. De vil ønske å oppnå økonomisk balanse, men mangle insentiver om å oppnå fortjeneste."*

Vi reagerer på denne påstanden fordi

- Den er ikke underbygget med fakta
- Den ser helt bort fra at samtlige leverandører uansett ideell eller kommersiell har identiske krav til drift og tiltaket.
- Det antydes at kommersielle bryter loven for å oppnå gevinst.
- Det problematiserer ikke de verdier som nasjonale (og noen internasjonale) ideelle besitter og overføring av midler til annen del av virksomheten. Eiendomsdrift er i høy grad kommersielt. Dette nevnes som eksempel.
- Det diskuteres ikke hva et ideelt formål er.

- Vi er heller ikke kjent med at det på nåværende tidspunkt er ideelle aktører innenfor saksbehandlings- eller undersøkelsestjenester i Norge.

Dette tenderer mot å være spekulativt og basert på en antagelse framsatt som en påstand. Vi forventer at departementet opptrer noe mer ryddig og fundamentierer sine påstander med fakta og kunnskap om leverandørene og innretningene på anskaffelsene.

3. Det kommunale barnevernet

De kommunale barneverntjenestene i norske kommuner er svært forskjellige når det gjelder størrelse og sammensetting av kompetanse og erfaring. Noen barnverntjenester har ansvar for større geografiske områder enn andre. Dette er viktig å ha med seg når man skal utvikle tjenestene og imøtekomme deres behov.

I [Granavolden-plattformen](#) står det: «*Gi kommunene rett til fritt å velge barnevernstiltak, etter en vurdering av kvalitet, pris og hva som gir best hjelp til det enkelte barn, uavhengig av hvem som leverer tiltaket*». NHO Service og Handel antar at regjeringen følger opp dette også i denne høringen og deretter de endelige retningslinjer.

Høringsnotatet argumenterer for at kommunene ikke kan delegere beslutningsmyndighet til private aktører, og det er barneverntjenestene selv som skal stå for kvalitetskontrollen av arbeidet som gjøres. Dette er også oppfatningen til NHO Service og Handel da vi støtter at ethvert vedtak og endelig beslutning skal ligge hos det offentlige. Vi viser også til departementets brev fra 2017, som omhandler bruk av private aktører i barnevernet "Brev om bruk av private aktører i barnevernet av 20. oktober 2017".

<https://www.regjeringen.no/contentassets/381fc172982c45998eacd2def64aef5b/bruk-av-private-aktorer-i-barnevernstjenesten.pdf>

Brevet gir en ganske detaljert måte at barneverntjenesten ikke kan delegere myndighet til private aktører og gir blant annet følgende retningslinjer:

- «2. Om kommunens adgang til å benytte private til å bistå barneverntjenesten ved utførelse av oppgaver som innebærer utøvelse av offentlig myndighet». Her slår departementet fast at selv om de ikke kan delegere myndighet, så kan barnverntjeneste la seg «bistå» av private aktører. Det er også dette brevet høringsnotatet referer til når de nevner «å lovfeste ulovfestet rett». Videre står det blant annet at «*Kommunen må sikre at den har nødvendig kontroll med at oppdraget utføres i samsvar med lov- og regelverk*» og «*Kommunen plikter å ha en internkontroll som omfatter alle*

delar av kommunens oppgaver etter barnevernloven, jf. barnevernloven § 2-1 andre ledd. Private aktører er ikke direkte omfattet av bestemmelsen, men kommunen må sikre at den har nødvendig og tilstrekkelig kontroll med at virksomheten hos private som utfører oppgaver for barneverntjenesten drives i samsvar med lov og annet regelverk. Dette innebærer at kommunen må ha rutiner for systematisk oppfølging av den private aktøren, og at dette inngår som en del av kommunens internkontrollsystem». Dette står også forklart på side 28 i departementets høringsnotat.

I høringsnotatet argumenteres det for at det er utfordrende for barnevernsleder og ivareta internkontroll hos ekstern tjenesteyter samtidig som det også foreslås at internkontroll systemer kan være et krav i anbud. Hvis det siste legges til grunn, faller også argumentasjonen for at eksterne tjenesteytere ikke kan benyttes.

Som nevnt innledningsvis er barneverntjenestene i Norge svært forskjellige som kommer blant annet til uttrykk i deres behov for bistand. Vi ønsker å påpeke noen punkter til dette:

Fleksibilitet ift. bemanning: Det er et reelt behov for fleksibilitet i bemanningssituasjonen hos kommunale barneverntjenester siden arbeidsmengden er veldig varierende og uforutsigbar. Det som ikke blir nevnt i høringsnotatet, som forsterker disse behovene er: 1) det er et større problem at ansatte blir sykemeldt i førstelinjetjenesten i barnevernet kontra flere andre jobber pga. arbeidets innhold. Dette kommer av belastning å jobbe med tunge saker og også trusler ol. 2) Det er en bransje med stor andel kvinner. Det betyr at barneverntjenester har større hyppighet med barselpermisjon, sammenlignet med andre bransjer. Dette støtter også opp om behovet for å kunne leie inn personell.

Tilgang på spesialisert fagkompetanse: Det er en rekke forskjellige problemstillinger langs dimensjonene omsorgssvikt, rus, overgrep, psykisk helse, kriminalitet, religion, kultur, språk osv., som fører til at det finnes og trengs en rekke spesialiseringer i bransjen. I tillegg til at det finnes en rekke faglige spesialiseringer, så finnes det også flere sertifiseringer ift. spesielle metoder. Det vil være svært vanskelig å bemanne en barneverntjeneste slik at man har alle faglige spesialiseringer tilgjengelig.

- Det vil være svært vanskelig å bemanne en barneverntjeneste slik at man har alle faglige spesialiseringer tilgjengelig. Det å pålegge en mindre barneverntjeneste å ha alle disse tilgjengelig er urealistisk. Det betyr at hvis de ikke kan leie inn konsulenter så vil flere kommunale barneverntjenester være helt avskåret fra å få inn fagpersonell med riktig kompetanse. I tillegg er det et poeng at enkelte saker er så tunge at det vil være uansvarlig å la personell uten erfaring fra tilsvarende arbeid gjøre det på egenhånd.
- Tidsfristene som gjelder saksgangen i en undersøkelse, blir kort omtalt i høringsnotatet. Det som derimot ikke kommer frem er **viktigheten av å overholde frister**, og rollen disse har for å sikre rettsikkerheten til barna. Disse fristene er helt sentrale ift. barnevernfaglig arbeid, er konkretisert i barnevernloven, og barneverntjenestenes forpliktelser til å overholde dem er nedfelt i det såkalte «forsvarlighetsprinsippet» i barnevernloven. Resonnementet vårt er at dersom man gjør dette arbeidet ulovlig så vil det utvilsomt føre til flere fristbrudd. Dette er svært alvorlig og med problemstillingene vi her snakker om representerer det et brudd på barnas rettsikkerhet. Private tjenesteytere bistår kommunale barneverntjenester med faglig bistand i flere tusen undersøkelsessaker pr. år. De positive bidragene private tjenesteytere representerer ved å hjelpe kommunale

barneverntjenester med å opprettholde disse fristene, burde veie tungt i et rettsikkerhetsperspektiv.

- Et annet poeng som høringsnotatet ganske marginalt kommenterer, er det som angår **kommunalt selvstyre**. Dette er også viktig fordi det er veldig stor variasjon på størrelsen på barneverntjenestene i Norge. Storbyene har de klart største og mest ressurssterke barneverntjenestene. I mindre ressurssterke kommuner kan det være en eller to personer, med varierende grad av barnevernfaglig bakgrunn. Jeg hadde tatt bort setningen «Noen steder er det til og med barnevernledere som ikke har barnevernfaglig bakgrunn, men er helsesøster osv., kun fordi de er lovpålagt å ha en utnevnt barnevernleder tillegg oppstår det ofte habilitetsproblemer på små tettsteder der alle kjenner alle. I alle disse tilfelle vil det være et stort behov for å få inn konsulenter, med erfaring og fagkompetanse. Det er igjen helt urealistisk at slike kommuner skal kunne være i stand til å ha ressurser selv, hvis det kommer mange saker som må undersøkes, og spesielt hvis det er ansatte som blir sykemeldt. Vi mener at det er i barns interesse at kommuner selv står fritt til å velge hvilke oppgaver man setter til private, fordi det er store forskjeller mellom kommunene i hvilken grad de selv har ressurser til å ivareta sine lovpålagte oppgaver iht. Barnevernloven.
- Noen barneverntjenester har **lang reisevei** som i noen områder kan innebære 1-2 overnattinger. Det kan være svært ressurskrevende og kostnadskrevende. Det kan være et viktig supplement for kommunen å kunne ha anledning til å la seg bistå av private, lokale aktører for å sørge for at fosterhjemmet får lovpålagte besøk, eventuelt også utvidet besøk /veiledning. Fosterhjemsbesøk ved kjøp av lokale tjenester som kan være kostnadsreduserende, fremfor lange reiser, og risiko for at fosterhjemmet ikke får nok oppfølging.
- Det er viktig å merke seg at det vil bli **økte oppgaver** til kommunene. I kommunal barneverntjeneste er det viktig å beholde og øke kompetanse, samt forhindre gjennomtrekk. Det å gi kommunene et større ansvar for fosterhjem, kan være overveldende for små kommuner, og kvaliteten vil kunne bli varierende. Mange, store kommuner vil ha større mulighet til å klare seg selv, mens små kommuner kan bli brakt i knestående over dette. Deres anledning til å kunne kjøpe den tjenesten som finnes, vil være effektivt og besparende.

3.1. Kvalitetssikring ift. saksbehandling/ undersøkelse

Man skiller mellom arbeidet som utføres i en undersøkelse og i et tiltak. Undersøkelsen er den fasen der man undersøker barnets omsorgssituasjon, før man bestemmer hva som eventuelt skal gjøres i tiltaket. Dette blir bestemt med et «vedtak» som blir fattet av barneverntjenestens leder eller ledelse.

Undersøkelsesarbeid, som lovforslaget vil ulovliggjøre, er arbeid som i hovedsak gjøres på barnevernets kontor i samspill med barnevernleder eller ledelse. En sentral del av arbeidet er å dokumentere bekymringer, og vurderinger, skriftlig på barneverntjenesten sitt arbeidssted. Her finnes det lovpålagte krav til hva undersøkelsen skal inneholde, noe som gjenspeiles i at dette arbeidet kan få en sentral rolle i senere rettsinstanser. I denne fasen er det også vanlig at man drøfter dette med barnevernleder eller ledelse. I dette arbeidet vil private tjenesteytere som bistår

kommunen med undersøkelsen gjerne få fast kontorplass ved barneverntjenesten når arbeidet utføres.

Tiltak kan sies å være resultatet av det undersøkelsen kommer frem til (altså hva vedtaket innebærer) og innebærer ofte arbeid sammen barna og familien, utenfor barneverntjenestens kontor. Det er også krav til dokumentasjon av dette arbeidet, men ikke de samme formelle og lovpålagte krav slik som ved undersøkelsen. Det er heller ikke vanlig at private tjenesteytere som jobber med tiltaksarbeid får kontorplass ved barneverntjenesten man er engasjert hos.

Våre innspill:

- Arbeidsbyrden som må legges inn i kvalitetskontroll av arbeidet fra barneverntjenesten sin side, henger i større grad sammen med kompetansen til den som utfører jobben, enn hvorvidt de er kommunalt ansatt eller engasjert fra private tilbydere.
- Dette virker som en merkelig vurdering å forby undersøkelsesarbeid på bakgrunn av utfordringer ved kvalitetskontroll, når det er mer utfordrende å drive kvalitetskontroll av tiltaksarbeid, som i stor grad forblir uberørt av lovforslaget.
- Undersøkelsene departementets høringsnotat viser til omhandler et vidt spekter av tjenester private aktører tilbyr kommunale barneverntjenester. Det er derimot ingen av de som viser at akkurat kvalitetssikring av saksbehandling og undersøkelsesarbeid er et stort problem for norske barnevernledere.
- **Konsekvenser av lovforslaget:**
 - En generell ulovliggjøring av private spesialisttilbud innen undersøkelsesarbeid i barnevernsektoren vil bidra til at det kvalitetsmessige helhetstilbudet til barnevernets brukere, barn og familier i vanskelige situasjoner, vil bli generelt sett dårligere.
 - En generell ulovliggjøring av private spesialisttilbud innen undersøkelsesarbeid vil føre til at flere saker ikke vil bli behandlet innenfor de lovpålagte fristene. Dette vil medføre til klare brudd på kommunenes forsvarlighetsprinsipp, og være i strid med barnas beste prinsipp på et systematisk nivå. Dette vil spesielt ramme mindre kommuner med begrenset lokal fagkompetanse.
 - En generell ulovliggjøring av private spesialisttilbud vil føre til at betydelige deler av bransjens kumulative fagkompetanse, bygges ned og forsvinner til andre beslektede sektorer. Dette vil føre til et samlet kunnskapstap for førstelinjetjenesten og tap av mange arbeidsplasser.
 - En generell ulovliggjøring av private spesialisttilbud vil føre til at sykemeldingspresset vil forsterkes hos små lokale barneverntjenester.

Oppsummert:

NHO Service og Handel mener at følgende punkter bør endres i forslaget:

- 1) at ordet «bistand» fjernes fra § 2- c i lovforslaget

- 2) at ordet «gjennomføring» fjernes fra punkt d) i lovforslaget
- 3) at punkt f), g) og h) fjernes fra lovforslaget

4. Fosterhjemsområdet

Fosterhjem er det foretrukne alternativet for plasseringen og er ønsket prioritert fremfor plassering på institusjon. Dette er en villet politikk over tid og har resultert i prosentvis færre plasseringer på institusjon. Endringen fra 2003 til 2018 ser slik ut:

	2003		2018	
	Antall	Andel	Antall	Andel
Fosterhjem	7 070	77,2 %	11 666	77,3%
Institusjon	1 301	14,2%	1154	7,6%
Bolig m oppfølging	506	5,5%	2 272	15,1%

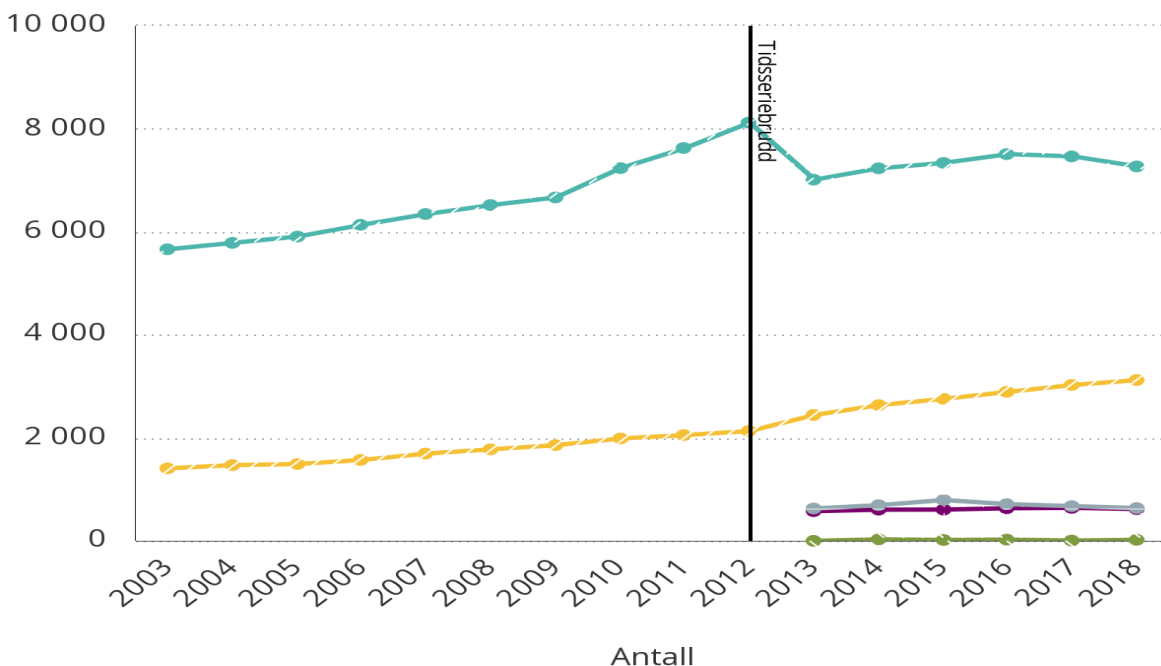
Kilde: Statistikk Bufdir

Ut fra tabellen ser vi følgende:

- Antall barn i fosterhjem har økt vesentlig
- Andel barn i fosterhjem er omtrent lik
- Antall barn på institusjon er noe lavere
- Andel barn på institusjon er nesten halvert
- Antall barn i bolig med oppfølging er nesten femdoblet
- Andel barn i bolig med oppfølging har økt markant (hovedvekt i aldersgruppen 18-22 men også en forholdsvis stor andel i aldersgruppen 13-17)

Utviklingen i type fosterhjem 2003 – 2018 (kilde Bufdir):

Barn og unge som bor i fosterhjem

- Fosterhjem i familie og nære nettverk
- Fosterhjem utenom familie og nære nettverk
- Statlige familiehjem
- Beredskapshjem
- Andre fosterhjemstiltak

Kilde: Bufdir statistikk

Det har vært enkelte endringer i både organisering og utforming av statistikk, men vi ser likevel utvikling over tid.

Det er nær 4 600 flere barn som bor i fosterhjem i 2018 enn i 2003. Konsekvensene av dette er blant annet:

- En enorm økning i behov for antall fosterhjem. Dette er høyere enn antall fosterbarn grunnet at det er viktig å kunne finne riktig familie til et barn.
- Et større press på de kommunale barneverntjenestene med oppfølging av antall saker og barn som er plassert i fosterhjem. Saksbehandler skal besøke fosterhjemmet 4 ganger i året og minst 2 ganger i året etter 2 års plassering.
- 4 600 flere plasserte barn tilsier også 4 600 flere fosterfamilier med behov for veiledning og oppfølging.
- 4 600 flere fosterfamilier innebærer også økt behov for tillitspersoner (tidligere tilsynsfører).

I dette bildet er det viktig å ta med at institusjoner, fosterfamilier, barnevernstjenester med fler gir uttrykk for at barn og unges problematikk/smerteuttrykk har både økt og at de observerer en høyere konsentrasjon av alvorlighetsgrad i de enkelte plasserings alternativene. Enkelt sagt så

plasseres mange som tidligere ville vært på institusjon i familiehjem med en forskyvning videre. Noen av konsekvensene av dette er at

- Institusjonene har en høy konsentrasjon av unge med svært omfattende og utfordrende problematikk
- Familiehjemmene har nå barn og unge med mer omfattende og utfordrende problematikk enn tidligere som før ble møtt av fagpersoner. De har større behov for veiledning og bistand

I hele dette bildet er det vesentlig å ta med seg antall ansatte som utfører direkte saksbehandling. Det er uttalt senest i [Adresseavisen \(2019\)](#) at om man følger faglig anbefaling med maks 15 barn pr saksbehandler så mangler 1250 saksbehandlere nasjonalt. Senere tall har ikke vært funnet.

Med dette som bakteppe mener vi at dersom man skal oppfylle § 1-1 i barnevernsloven:

"§ 1-1. Lovens formål.

Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår."

, samt barns rett på forsvarlig og riktig hjelp til riktig tid, vil det kreve en samordnet innsats som har behov for alle gode løsninger, innovasjon og kostnadseffektivitet.

Innspill:

- Flere tilbydere gir flere ulike familier og bedre muligheter for barna.

De private aktørene er et viktig og nødvendig supplement til det offentlige. Historisk sett har det vært svært utfordrende å rekruttere fosterhjem, uavhengig av sektor. Hvert enkelt barn har ulike behov og det er ofte store utfordringer med å rekruttere "riktig" familie til det enkelte barns spesielle behov. Den kommunale barneverntjenesten har allerede en utfordrende oppgave med å vurdere om fosterforeldrene har de nødvendige forutsetninger til å ivareta det enkelte barnets særlige behov blant annet sett i lys av barnets egenart, formålet med plasseringen, plasseringens forventede varighet og barnets behov for samvær og annen kontakt med familie. Barneverntjenesten skal også ta tilbørlig hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Med å fjerne dagens ordning der private aktører er et supplement til det offentlige ved å rekruttere og tilby "egne" familier til kommunene, vil man redusere kommuners forutsetninger for å ha et best mulig grunnlag for å finne den mest egnede familien for det enkelte barns behov.

- Barna skal ikke vente for lenge på fosterhjem

Mange barn venter allerede for lenge på fosterhjem. Et stort antall barn i beredskapshjem venter mye lenger enn de anbefalte tre måneder. Ved å fjerne de private mulighet til å rekruttere fosterhjem vil dette kunne forverres ytterligere. Hos de private aktørene finnes det omfattende kompetanse på rekruttering av fosterhjem og tilrettelegging for oppfølging av barn med ekstra behov. Ved å fjerne dette alternativet vil man kunne stå igjen med enda flere barn som det ikke finnes tiltak til.

- Flere aktører gjør at flere må utvikle seg, til det beste for barna.

De ulike private aktørene tilbyr i dag ulike faglige modeller og faglige standarder i oppfølgingsarbeidet av fosterfamilier. Historisk sett har enkelte private aktører vært viktige bidragsytere i utvikling av nye og effektive modeller for oppfølging av fosterhjem. Ved å begrense dagens ordning med et privat supplement der private tilbyr og drifter "egne" familier, vil man miste en viktig bidragsyter i det faglige utviklingsarbeidet. Med et mangfold av tilbydere, vil disse utfordre hverandre og det offentlige i å tilby et best mulig faglig tilbud. Å begrense de kommersielle private aktørenes rolle kan medføre stagnasjon i utviklingsarbeidet av en viktig tjeneste og dermed føre til at det faglige tilbudet blir ensidig og dårligere for det enkelte barn.

- Kommersielle private aktører gir ikke høyere kostnader

Det fremstår i høringsnotatet at de private fosterhjemstiltakene er langt dyrere enn de statlige familiehjemmene, og at de har vært lite regulert. Dette er vi ikke enige i. Bruken av private leverandører har kostnader knyttet til seg kun de døgnene barna er plassert. Mellom plasseringer har det offentlige ingen kostnader overfor de private aktørene. Spesielt vil dette gjelde bruk av private beredskapshjem hvor det kun betales til de private for de faktisk brukte døgn. Det er ingen oppsigelsestid, og mellom plasseringer er det derfor heller ingen kostnader for det offentlige. Dette i motsetning til de statlige beredskapshjemmene som har avtaler også når barn ikke er plassert. Dette mener vi må tas med i det totale regnskapet. Slik det fungerer i dag er det meget stor gjennomsiktighet på kostnader forbundet med bruk av fosterhjem og beredskapshjem fra private leverandører. Alle kostnadselementer vises i en prismatrise som er kvalitetssikret (Enhet for inntaksstøtte i Bufetat) og godkjent av Bufetat (rådgiver). Det er Bufetat som i stor grad avgjør hva de ulike elementene skal koste. Dimensjonering bestemmes av Bufetat i oppdragsbeskrivelse og forespørsel og er ikke noe som fastsettes av de private leverandørene. Disse matrisene evalueres hver tredje måned i møter med Bufetat, hvor man vurderer og justerer dimensjonering i tiltakene. Argumentet med at tiltakene dimensjoneres for høyt mener vi man kan se helt bort fra. I forhold til påstanden om at kommunene får for lite innsyn i tiltakene og kostnadene, vil vi vise til at saksbehandler fra barneverntjenesten deltar i de samme evalueringsmøtene med Bufetat hver tredje måned. Dersom Bufetat ønsker å gi kommunene større innsyn i kostnadene forbundet med de private tiltakene oppfordrer vi til at prismatriser og tilbud også deles med dem. Dette gjøres i liten grad i dag. Vi imøteser på alle måter en større åpenhet overfor kommunene i forhold til dette.

- Vi ønsker mer åpenhet mellom alle parter

Generelt vil vi påpeke at vi ønsker et tett og godt samarbeid med barneverntjenestene i hver enkelt sak. Vi ønsker at det skal være fullstendig åpenhet mellom de private tiltakene og barneverntjenesten i forhold til arbeidet som gjøres. Det private barnevernet skal ikke ta over de kommunale oppgaver, men være et supplement og en forsterkning inn mot fosterhjemmene vi har ansvar for. Vi jobber etter de mål som kommunene setter gjennom tiltaksplaner og omsorgsplaner. Våre handlingsplaner er basert på tiltaksplanen til kommunen og godkjennes av kommunene. Vi rapporterer skriftlig til kommune og Bufetat i forkant av hvert evalueringsmøte. Saksbehandlere i kommunene har fri tilgang til å ta kontakt med våre hjem når de måtte ønske det.

- De private aktiviteter øker folks bevissthet rundt fosterhjem

Ved å ekskludere de private i fosterhjemsarbeidet, vil det bli mindre synlig i befolkningen. De private er i dag en svært viktig bidragsyter til å synliggjøre fosterhjemsarbeid som en viktig samfunnsoppgave i det offentlige rom. Ulike aktører fremstår på forskjellige måter, og formidler ulike tilnærminger til oppfølging og faglig arbeid. Dette bidrar til at de ulike aktørene treffer bredere og øker forutsetningene for å rekruttere nye fosterfamilier til denne viktige samfunnsoppgaven.

- Spesialisert kompetanse.

De private tjenesteyterne har mulighet for å utvikle spesialisert kompetanse hos sine fosterhjem. De har f.eks. hjem som har opplæring i å ivareta barn med SSA-problematikk og fagkonsulenter som har formell kompetanse til å veilede hjemmene. Vi har også tilgang på kompetanse fra institusjonsdriften. De har mulighet for raskt å etablere solide og kompetente avlastningsordninger i fosterhjem som har barn med store omsorgsbehov.

- Vår målgruppe.

De fleste barn som flytter inn i våre hjem har utilsiktede flyttinger i bagasjen. Det å sørge for god ivaretagelse av fosterforeldre forhindrer nye flyttinger. Vi mener det er billigere å risikere å gi barn og fosterforeldre litt flere ressurser enn de har behov for, enn å forsøke å dimensjonere oppfølgingen så stramt at man risikerer brudd i fosterhjemmet.

- Rekruttering av fosterhjem.

Vi mener at det er en fordel at det er flere aktører som skaper oppmerksomhet rundt det å være fosterhjem. Det vil føre til økt oppmerksomhet i samfunnet og øke muligheten for at det er flere som vurderer å bli fosterhjem. Det er en fordel at det er ulike måter å formidle hva oppgaven innebærer. Dette kan appellere til ulike personer med ulike preferanser og politisk ståsted. Det at flere aktører jobber for å rekruttere fosterhjem vil føre til økt

kvalitet i oppfølgingen av hjemmene. Dette kommer både fosterforeldrene og barna til gode.

- **Fleksibilitet**

Private aktører har større fleksibilitet enn de offentlige. De kan bygge raskt opp og ned. Dette påpekes også i høringsnotatet. Det betales kun pr døgn barnet er plassert, stat og kommune har ingen andre utgifter knyttet til tjenesten. Det er viktig at kommunen kan få anledning til å velge fosterhjem som matcher barnet og situasjonen. Alt for mange barn venter på fosterhjem og det bør være i alles interesse at det gis anledning til å gi det rette tilbudet. De private og ideelle bør ha mulighet til å tilby, og så får det være opp til kommunene å velge hva som passer i situasjon, og hvor man er fornøyd.

- **Utsiktede flyttinger**

Det tas også opp at en vil søke å forhindre utsiktede flyttinger, ved å forby de private å tilby fosterhjem. Dette er også en interessant argumentasjon. I de fleste tilfeller hvor private får anledning å tilby fosterhjem, er det slik at barnet kommer med flere brudd i kommunale fosterhjem bak seg, staten har ikke familiehjem, de ideelle har heller ikke hjem, og henvendelsen kommer til private. Det undres da over hvordan det skal løses uten relativt omfattende støttetiltak og hvordan dette skal bedre relasjonen og kontroller mellom fosterhjem og kommune. Ofte ser en ved utsiktede flyttinger, at det nettopp har vært for lite støtte, veiledning og avlastning. Et hovedpunkt for de private, er jo nettopp hvor godt de følger opp hjemmene sine.

- **Ikke nok kontroll**

Det anføres som et argument at kommunen ikke får nok kontroll med tiltakene, ved private. Det er tett oppfølging i disse sakene, av både buf-etat og kommunen. I stor grad benyttes de som er tenkt som spesialiserte hjem. Det viser til at en ikke får nedskalert disse hjemme, når behovet endrer seg. Dette fremstår som noe underlig, når statens egne spesialiserte hjem har langtidskontrakter- og det ikke er snakk om noe nedskalering av tjenestene rundt hjemmet.

Å begrense til spesialiserte, er ikke noe god løsning. Heller ønskelig med en variert anledning til å tilby et vidt spekter av hjem. Finne gode løsninger på tvers.

4.1. Særlig om 4.5.1. Forslag om private fosterhjem

NHO Service og Handel mener at det eneste forsvarlig for å oppfylle lovens krav om barns rett til riktig hjelp til riktig tid er det kun foreslåtte alternativ 1 som vil bidra til det.

"Private aktører kan tilby spesialiserte fosterhjem og beredskapshjem som de selv inngår avtale med og tilbyr en pakke av godtgjøring og støttetjenester til."

Vi støtter ikke at hjemmene kun skal anskaffes av Bufetat. Vi mener at jo flere som har engasjement rundt fosterhjemrekruttering dess bedre. Vi kan heller ikke se at Bufetat vil kunne klare å rekruttere nok hjem til å dekke kommunenes behov for spesialiserte fosterhjem.

Vi viser også til rapport fra Menon Economics 2018 ([Link til rapport](#)) hvor konklusjonene var som følger:

- Det private fosterhjemstilbudet er viktig, både for kapasitet og kvalitet.
- Kvaliteten på det private fosterhjemstilbudet er stort sett god.
- Tett og god oppfølging er viktig, og fosterforeldrene er stort sett fornøyde med oppfølgingen de får.
- Nettverk er den mest effektive rekrutteringsstrategien.
- Samarbeidet mellom Bufetat og private leverandører er bra.

5. Institusjonsområdet

Våre kommentarer til institusjonsområdet vil i denne omgang ikke være omfattende i påvente av departementets videre arbeide på området samt at Bufdir blant annet er i gang med flere endringer som for eksempel systematisert utredning før plassering. Det siste vil antagelig ha en positiv betydning for riktigere plasseringer.

Antallet barn som er plassert på institusjon har variert lite siden 2003 (se tidligere tabell) men selve prosentandelen har sunket betraktelig. Vi har tidligere også omtalt en høyere konsentrasjon av sammensatt problematikk/smerteuttrykk hos barn på institusjon hvilket har medført et annet utfordringsbilde enn for noen år siden. Vi mener at dagens organisering og innretning ikke tar høyde for dette på alle områder. Det vi visste om barn på institusjon for noen år siden gir ikke nødvendigvis et godt bilde på dagens barn på institusjon.

Perspektiver og innspill til videre arbeid

- Departementet bør utrede nærmere *hvem* barn på institusjon er i henhold til blant annet:
 - Antall tiltak i hjemmet før plassering
 - Antall plasseringer i fosterhjem før plassering på institusjon
 - Antall tiltak i psykisk helsevern
 - Antall innleggelser i psykisk helsevern
 - Antall år med barnevernssak
 - Alder for første bekymringsmelding
 - Alder for første tiltak

- Alder for første plassering i fosterhjem
- Alder for første plassering på institusjon
- Akuttvedtak?
- Antall registrert kontakt med politiet
- Hvordan ivareta medvirkning når barnet/ungdommen ikke er i stand til å gjøre gode vurderingen grunnet psykisk helse og/eller kognitiv utvikling.
- Det bør være en samlet vurdering av rettighetsforskriften opp mot dagens teknologiske muligheter for barn til å utsette seg selv eller andre for fare/skade. Institusjonsbarnevernet har dessverre flere eksempler på prostitusjon, narkotikaomsetning, eksponering av andre barn mm via nett og sosiale medier.
- Departementet bør utrede nærmere om dagens måldifferensiering omfavner i tilstrekkelig grad psykisk helse og alvorlig atferds problematikk som smerteuttrykk.
- Departementet bør vurdere om den gruppen barn som er særdeles til fare for seg selv eller andre, får adekvat hjelp. Slik det er innrettet nå er det en gråson mellom institusjon og fengsel hvor barn med alvorlig psykisk uhelse og/eller alvorlig atferds problematikk ikke får tilstrekkelig psykisk helsehjelp og skjerming.
- Departementet bør utrede nærmere gruppen av barn som er mellom barnevernsloven og helse- og sosialloven slik at de får adekvat hjelp og omsorg.
- Riktig plassering og dimensjonering av tiltaket forutsetter en god utredning i forkant av endelig plassering. Det bør være krav til at disse opplysningene gjøres tilgjengelig for institusjonen barnet kommer på i forkant av plasseringen. Dette vil og medføre bedre tilpasset plassering og riktig pris. Vi har flere eksempler for underkommunisering av barns problematikk i forkant av plassering slik at tiltaket er underdimensjonert – svært sjelden motsatt.
- Det etableres et forpliktende samarbeid mellom institusjonsbarnevernet og psykisk helsevern.
- Alle kontroller, tilsyn, rapporteringer og krav gjelder samtlige institusjoner uavhengig av driver (offentlig eller privat).
- Det tilrettelegges for tverrfaglig samarbeid og opplæring mellom offentlige og private i institusjonsbarnevernet.
- Institusjonene, uavhengig av driver, inkluderes i den videre utviklingen av institusjonsbarnevernet med tanke på organisering, innretting, tilsyn/kontroller mm.

5.6. Omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere

NHO Service og Handel støtter departementets forslag om videreføring av dagens ordning hvor Bufetat står fritt til å kjøpe inn tjenester fra private leverandører.

Avslutningsvis vil vi poengtere at Norge har, i all hovedsak, et godt fungerende barnevern, men det er også et område som er krevende og som skal verne en svært sårbar og utsatt gruppe. Hovedfokuset bør være at barnets beste og barnets behov for vern og god omsorg, trumfer politikk. Et godt barnevern er bygget på barnevernsfaglige vurderinger i sitt fundament og rammeverk – organiseringen må favne det. Vi trenger et mangfold av tiltak som er tilpasset hvert enkelt barn og ikke omvendt. Framtidens barnevern trenger innovasjon og inspirasjon fra flere hold. Det skjer ikke gjennom å utelukke store deler av et mangeårig samarbeid.

Vennlig hilsen
NHO Service og Handel

Maria Rekleiv
Fagdirektør Barn og Unge